

PRACHTAMANIET *AMANITA CECILIAE* (BERK. & BR.) BAS

Tekst – P.-J. Keizer (Nederlandse Mycologische Vereniging)

Recent gebruikte synoniemen: *Amanita inaurata* Secr.

Herkenning

Karakteristiek: De prachtamaniet is een forse paddestoel van het rivierkleigebied. De hoed is 10 - 15 cm breed, oranjebruin tot geelgrijs-bruin en bedekt met grote grijze plakken. De steel is 10 - 20 x 2 - 3 cm, lichtgrijs, met aan de basis enkele grove gordels of schubben van de volva. De naam slaat op de fraaie verschijning van deze paddestoel.

Beschrijving: Hoed 10 - 15 cm breed, soms nog groter, bij jonge exemplaren halfbolvormig of afgeknot kegelvormig, later uitgespreid en min of meer vlak, rand gevord - gestreept, oranjebruin tot geelgrijs-bruin en bedekt met grote grijze plakken, overigens glad. Plaatjes wit, de steel niet rakend. Steel 10 - 20 x 2 - 3 cm, cilindrisch, naar de basis iets verbreed, lichtgrijs tot grijs, met getijgerde tekening, bij de basis omgeven door gordelvormige of breed-schubvormige resten van de volva (dat is de rest van het omhulsel dat de jonge paddestoel omgaf). Vlees wit. Geur neutraal. Sporenfiguur wit.

Te verwisselen met

De grijze slanke amaniet *Amanita vaginata* heeft een grijze hoed met of zonder wittige plakken en een witte steel. De grauwe amaniet heeft kleine grijzige stippen op een grijsbruine hoed en een witte steel met een ring.

Biotoop

De prachtamaniet is vrijwel exclusief gebonden aan met bomen beplante en op kalkhoudende rivierklei gelegen bermen, gazons, parken en landgoederen. Binnen in gesloten bossen komt deze soort vrijwel niet voor.

Levenswijze

De prachtamaniet vormt ectomycorrhiza met eiken en beuken, minder met enkele andere loofbomen (linde, haagbeuk).

Inventarisatie

Het bezoeken van grazige laanbermen en parken in de vroege herfst van augustus tot en met oktober en het tellen van de vruchtlichamen is de geëigende methode om de prachtamaniet te inventariseren. Het terrein wordt drie keer per jaar bezocht. Aangezien door wisselende weersomstandigheden het aantal paddestoelen van jaar tot jaar sterk kan fluctueren, is het raadzaam gedurende meerdere jaren (bijvoorbeeld drie) te inventariseren. De soort is gemakkelijk te herkennen.

Verspreiding in Europa

De prachtamaniet komt voor van het uiterste zuiden van Scandinavië (waar nog eiken groeien) tot aan het Middellandse Zeegebied met een zwaartepunt in centraaleuropese kalkgebieden zoals de Jura. De soort is overal zeldzaam.

Verspreiding in Nederland

De groeiplaatsen van de prachtamaniet zijn geconcentreerd in de landgoederenzones langs de Utrechtse Vecht, Kromme Rijn en het gebied langs de Langbroeker Wetering. Daarbuiten liggen enkele verspreide waarnemingen in het Drentse potkleigebied, langs de IJssel en in Limburg.

Trend

De prachtamaniet is zowel in aantallen per vindplaats, in aantal vindplaatsen en in het aantal uurhokken sterk achteruit gegaan.

Verspreiding van de prachtamaniet voor (cirkel) en vanaf 1980.

Bedreigingen

Het achterwege laten van het beheer van de ondergroei van laanbermen leidt tot verruiging van de vegetatie, wat ongunstig is voor de prachtamaniet. Intensief onderhoud van gazons (toedienen van kunstmest, verwijderen van mos) is ook ongunstig, het wegharken van gevallen bladeren juist niet, omdat die de bodem kunnen “bemesten”.

Een bedreiging van een andere orde ligt in het “historisch getrouw herstel” van landgoederen. Hierbij krijgen de gebouwen en omliggende parken een “facelift”. Er komen dan andere bomen en struiken (vaak niet-ectomycorrhiza vormende boomsoorten of uitheemse sierbomen) op de plaats van oude bomen, volgens een historisch ontwerp. Oude lanen (van eiken of beuken) wil men dan in één keer verjongen, waarbij nog bestaande oude bomen moeten worden gekapt. Dat kan inhouden dat natuurwaarden die een lange ontwikkeling nodig hebben, verloren gaan. Dit geldt onder meer voor ectomycorrhiza vormende paddestoelen bij oude bomen op schrale bodem. Deze zijn zeer moeilijk opnieuw tot ontwikkeling te brengen.

Beheer

Een consequent volgehouden beheer van maaien met afvoeren van het maaisel in lanen en grasvegetatie onder bomen is noodzakelijk voor de prachtamaniet. Gazons maaien en bladeren verwijderen zijn prima maatregelen, echter bemesten en andere “verbeterende” maatregelen zijn ongunstig.

Bij het “groot onderhoud” van lanen is het belangrijk dat deze geleidelijk worden verjongd, met dezelfde boomsoort en over een periode van vele jaren. Op die manier blijft de bodemsituatie min of meer stabiel en de ectomycorrhizaschimmels kunnen overgaan op de jongere generatie van bomen.

Kansen

Kansen voor de prachtamaniet liggen in het opnieuw aanplanten van eiken of beuken langs wegen en in parken in het rivierengebied. Hetzelfde geldt voor projecten voor nieuwe landgoederen. Mogelijk liggen er ook kansen in de Flevopolders en in zeekleigebieden waar kalk aanwezig is. Voorwaarde is dat de ondergroei beheerd wordt. Er zal wel de nodige tijd verstrijken voordat de paddestoelen zullen verschijnen, maar gelukkig is het aanplanten van bomen om veel meer redenen een schone zaak.

Literatuur

Galli, R. 2001. *Le Amanite*. Edinatura, Milano, Italy.

Prachtamaniet *Amanita ceciliae*. Foto : Henk Huijser.